

12-minners in het strafrecht

FJR 2021/44

Editorial

In Nederland kunnen kinderen jonger dan 12 jaar die een strafbaar feit begaan niet strafrechtelijk worden vervolgd. Wel kunnen zij worden aangehouden, onderzocht aan kleding en lichaam, verhoord en voor zes uur worden opgehouden in een politiecel. De wet voorziet niet in een recht op rechtsbijstand voor 12-minners. Ook andere procedurele waarborgen, zoals het pressieverbod en de cautieplicht tijdens verhoor, gelden formeel niet voor 12-minners, terwijl dergelijke verhoren grote consequenties kunnen hebben voor deze kinderen, bijvoorbeeld als zij belastende verklaringen afleggen over familieleden of als zelf-incriminerende verklaringen aanleiding geven om een kinderschermingstraject te starten. Defence for Children (2018), de RSJ (2020) en diverse rechtswetenschappers (o.a. Jeltens, 2020) hebben hierop kritiek geuit.

In maart 2021 verscheen een in dit verband belangwekkende uitspraak van het Europees Comité voor Sociale Rechten (ECSR) in de zaak 'International Commission of Jurists (ICJ) versus Tsjechië' (no. 148/2017). In deze zaak klaagde de ICJ bij het ECSR – dat toeziet op de naleving van het Europees Sociaal Handvest (ESH) – over het gebrek aan procedurele bescherming voor kinderen onder de strafrechtelijke minimumleeftijd. In Tsjechië kunnen minderjarigen jonger dan 15 jaar niet strafrechtelijk aansprakelijk worden gehouden. Wel kunnen zij worden onderworpen aan procedures die gepaard gaan met, dan wel kunnen leiden tot ingrijpende interventies, waaronder vrijheidsbeneming, terwijl zij – omdat zij formeel niet binnen het jeugdstrafrecht vallen – niet worden beschermd door procedurele waarborgen zoals verplichte rechtsbijstand.

Het ECSR volgde de ICJ in zijn klacht dat het gebrek aan verplichte rechtsbijstand voor kinderen onder de 15 jaar in Tsjechië een schending oplevert van art. 17 ESH, dat kinderen het recht geeft op economische en sociale bescherming en staten verplicht "te dien einde alle passende en noodzakelijke maatregelen te nemen". Het ECSR overwoog dat rechtsbijstandverleners kinderen kunnen helpen hun rechten en procedures te begrijpen, een verdediging op te bouwen en onder druk afgelegde getuigenissen of schuldbekenenissen te voorkomen. Als rechtsbijstand ontbreekt, kan dit verstrekken gevolgen hebben voor zowel de korte termijn omstandigheden van het kind als zijn of haar mentale, morele en sociale ontwikkeling op de langere termijn, aldus het ECSR.

De uitspraak van het ECSR is om ten minste twee redenen van belang. Allereerst maakt het ECSR duidelijk dat het enkele feit dat bepaalde procedures en interventies als reactie op strafbare feiten begaan door jonge kinderen volgens nationaal recht niet als strafrechtelijk worden bestempeld, niet per definitie met zich brengt dat deze kinderen geen recht hebben op procedurele waarborgen die traditioneel worden geassocieerd met het strafrecht (vgl. art. 40 IVRK). Ten tweede volgt uit de beslissing van het ECSR dat procedurele waarborgen, zoals rechtsbijstand, voor kinderen die worden verdacht van een strafbaar feit niet alleen voortvloeien uit het recht op een eerlijk proces (vgl. art. 40 lid 2 IVRK en art. 6 EVRM), maar ook onderdeel kunnen zijn van het recht van een kind op sociale en economische bescherming (art. 17 ESH). In Nederland lijkt de wetgever ook te zijn doordrongen van het belang van rechtsbijstand voor 12-minners. Dit blijkt uit het conceptwetsvoorstel van het nieuwe Boek 6 van het Wetboek van Strafvordering waarin dit recht is opgenomen. De uitspraak van het ECSR maakt duidelijk dat implementatie van dit recht niet alleen wenselijk is, maar ook nodig om aan de verdragsverplichting van art. 17 ESH te voldoen. Bovendien geeft de uitspraak ook in bredere zin aanleiding om de rechtspositie van 12-minners in Nederland kritisch tegen het licht te houden.

¹ Mr. dr. Y.N. (Yannick) van den Brink is Universitair Hoofddocent Straf(proces)recht aan de Vrije Universiteit Amsterdam, Rubicon research fellow aan de University of Cambridge en redactielid van FJR.